

Kære studenter

Tillykke med jeres eksamen!

Hvad er det nu I har været igennem her på Staten? Ja, rent statistisk så består et gymnasieliv af:

600 timers opgaveskrivning, 1000 timers lektier, 2500 timers undervisning – nåh ja, nogle af jer har klaret jer med mindre.

Så er der jo 90 tirsdagsmøder, 30 fredagscafeer og solder, 3 skolefester, 1 jubilæum, 1 musical, 1 teaterkoncert, 10 fællestimer, 120 bøger, 1000 udleverede ark, 2000 sider noter, 700 gymnasieelever, 45 venskaber, 2 kærester – ja statistikken bliver efterhånden en anelse upræcis. Forbrugsmønsteret er ret forskelligt. Og så er der 400 timer til prøver – kulminerende med det sidste eksamensræs, hvor mange af jer har siddet i de sene nattetimer og boget den, til øjnene blev stive, og fuglene stod op. Og der er nervøsiteten, koncentrationen, indadvendtheden, glæden, ærgelsen, gråden, jubelskrigene.

I har ikke været nemme at være sammen med derhjemme de sidste par måneder - men I har haft nogle, der har bakket jer op – lagt øre til, taget del i jeres følelser og hele tiden forsynet jer med kaffe, te, cola i spandevig og slik i pallevis. - Skal vi ikke sige tak til forældrene, vennerne, kæresterne – Giv dem en stor hånd.

I er unge – I er på vej - og nu har I nået en milepæl. Det eksamensmonster, som for 2 måneder siden tårnede sig op for jer som et bjergmassiv, er med et slag blevet en lille ujævnhed på vejen. Og nu flyder I så i en uendelig strøm af fester. Men når den sidste fest klinger ud, når brusen er gået af champagnen og ølsjatterne hensynger i total dovenskab – ja så ligger der et åbent land derude, som skal betrædes.

Jeg tager lige et flash-back.

De fleste af jer - helt præcis 91 - er født i 1989 - nogle lidt før og en stor del lidt efter. Når jeg siger 89, så tænker jeg på Berlin 89 – om aftenen den 9. november, hvor Günther Schabowski som repræsentant for den østtyske regering på et direkte TV-transmitteret pressemøde nærmest kommer til at åbne muren, og hvor titusindvis af DDR-borgere strømmer til overgangsstederne og så at sige presser sig igennem. På den anden side står titusindvis af vestberlinere og tager imod. Det er netop i år 20 år siden.

Berlinmuren faldt. Nok havde mange østtyskere i månederne inden været på gaden og krævet demokrati med råbet "Wir sind das Volk", men ingen – absolut ingen - havde på det tidspunkt turdet tro på, at muren ville falde, og at den kolde krig mellem kommunismen i øst og kapitalismen i vest nærmest i en håndvending var afblæst. Helt nye perspektiver åbnede sig for Europa og for verden. Der var skabt en stemning af fremskridtstro – en euforisk drøm om en konfliktfri verden – eller i det mindste et fredeligt Europa.

Berlin er ikke bare et tysk, men et internationalt brændpunkt. I 1963, to år efter muren var blevet bygget, holdt den amerikanske præsident J.F. Kennedy i Berlin den tale, hvor Vestberlin omtales som en "frihedens ø", som den vestlige verden er klar til at forsvare. Det er her, han udtaler sin støtte med de berømte ord "Ich bin ein Berliner". I 1987 holder en anden amerikansk præsident, Ronald Reagan, en tale i Berlin, hvor han kommer med en direkte opfordring til Sovjetunionens leder: "Mr. Gorbachev, tear down this wall."

Dagen efter den euforiske aften og nat, hvor folk bryder igennem muren og holder en improviseret glædesfest, men før nogen endnu begynder at tale om Tysklands genforening og DDR's og Sovjetunionens sammenbrud, holder Willy Brandt i Vestberlin en berømt tale, som jeg lige vil opholde mig lidt ved. Willy Brandt var Vestberlins borgmester i de år, hvor muren blev bygget. Han blev senere forbundskansler og arbejdede utrættelig for afspænding mellem øst og vest ud fra devisen: "Freden er ikke alt, men uden freden er alt intet". Han kom et stykke af vejen.

I sin tale på denne glædens dag, tager Willy Brandt udgangspunkt i en at de mange konkrete billeder, han har på nethinden fra om aftenen: En vesttysk politibetjent går over grænsen til sin kollega på den østtyske side med ordene: nu har vi set på hinanden på afstand i så mange uger og måske måneder. Nu i dag vil jeg gerne give hånd. Og Brandt fortsætter "Det er den rigtige måde at nærme sig et problem på: give hinanden hånden Det gælder det om at overvinde det, der deler.... Der blæser nu forandringens vinde over Europa ... Det er min overbevisning at deling med beton, pigtråd og dødszoner er mod historiens strøm... Nu vil det afhænge af, om vi tyskere – her – og derovre – er den historiske situation voksen. ... vi er forpligtede over for freden i Europa ... overfor menneskerettighederne, samarbejdet og nedrustningen." Det gælder nu om at vise, hvad han kalder "beredskab til en ny begyndelse."

Det er i denne lykkelige stemning, I fødes. Det kan I selvfølgelig ikke koncentrere jer om. Som I ligger der på fødegangene eller hjemme i vuggerne. Faktisk bliver Rikke fra 3u født netop den dag, hvor muren falder. I har travlt nok med at prøve at forsvare jer mod alle de mærkelige væsener, der stikker store smilende hoveder ned til jer og siger mærkelige lyde – eller finde ud af hvad der er, der hænger og dingler over puslepladsen. Men efterhånden som I vokser op, kommer I til at mærke de fede tider.

Nu kører det bare derudaf. Østblokkens sammenbrud er ikke bare en sejr for demokratiet, men også for det kapitalistiske marked. Man vælter sig i hele den vestlige verden i et forbrugerboom – velfærden vokser og teknologien kører i et rasende tempo.

Mens I kommer på rød stue eller i dagpleje og ser Bamse og Kylling eller Sigurds Bjørnetime om aftenen, begynder så småt et andet legebarn at rykke ind i hjemmene, nemlig pc'en og netop i disse år ser I for første gang den spritnye Windowsbrugerflade.

Så starter I i skolen. Og den lille taske med skiftetøj skiftes ud med rigtig rygsæk med penalhus fyldt af spidsede blyanter og tuscher. Og mens I lærer at læse og skrive og regne, og mens I vokser, så tager også jeres forældres lønkonti på i vægt. I løbet af jeres skoletid tredobles huspriserne, og mange kan derfor låne til endnu mere forbrug. Aldrig er det lykkedes en børnegeneration at plage så meget legetøj, udstyr og tøj - mærkevarer, naturligvis - ud af forældrene. Faktisk viser undersøgelser, at I har været snublende nær på at være de egentlige økonomichefer derhjemme.

Undervejs i 90'erne dukker nu også internettet op i flere og flere hjem, på netcafeer og i skolen. I bliver den 1. generation af det, man kunne kalde computer-natives.

Men noget går endnu hurtigere: I får jeres første mobiltelefon og lærer på ingen tid at sms'se i et tempo som ingen af os oldinge begriber. Allerede i jeres 7-8. klasse er flere mobiltelefoner i Danmark end computere, og i dag er der flere mobiltelefoner end der er mennesker. Mobilen bliver jeres personlige tilbehør – faktisk nærmest en uadskillelig del af jeres krop. En mindre dansk undersøgelse har vist, at i en

gruppe af 13-23-årige (mest piger) sendes og modtages gennemsnitlig 500 sms'er pr dag – tankevækkende, men mon ikke det tal skal efterprøves.

Den tilsyneladende sorgløse udvikling fortsætter ind i jeres gymnasietid. Flere forbrugsgoder, flere medlemslande i EU - og i 3.g vælges en sort præsident i USA. Under generalprøven på årets musical overværer omkring 100 af skolens elever under en pizzapause Obamas indsættelse på storskærm – i en højtidelig stemning. Jeg tror, at alle havde fornemmelsen af, at noget betydningsfuldt var sket.

Men hvad er I egentlig for en ungdomsgeneration?

Først og fremmest er I den forkælede unge generation, som har haft næsten ubegrænsede valgmuligheder. Men I har også hele tiden skullet tage stilling til jeres uddannelse, jeres fremtid, jeres stil . I har haft friheden til at vælge, og I er hele tiden optaget af at opbygge jeres egen super-individuelle gør-det-selv-identitet.

Det var ikke noget, man brugte i min tid. Dengang faldt man ind i nogle på forhånd fastlagte kollektive mønstre og havde ingen ide om, at man var noget ganske særligt. Men det har I . I behersker verden - hver især. Ingen skal komme og sige, at I skal noget som helst. I er opdraget til hele tiden at spørge hvorfor – og "what is in it for me?"

I vælger til og fra hele tiden - eller måske udskyder i hele tiden valgene – således at alle muligheder er åbne. I hader begrænsninger. Aldrig har en generation skullet vælge så meget – og aldrig har en generation hadet så meget at skulle vælge. Det er nok også derfor vi i uddannelsessystemet ser, at I med jer fører en hale af fravalg og omvalg. I er dæleme svære at styre.

Vi var opdraget til en slags kollektiv demokratiforståelse. I har en meget mere individualistisk:

En 18-årig pige udtrykker det i et interview således: "Demokrati er en god ide, når jeg selv kan bestemme, hvornår jeg skal rette mig efter andres mening."

Det lyder pudsigt for os ældre. Det lyder som en manglende forståelse for demokratiets spilleregler, men det er jo ikke direkte udemokratisk – I vil ikke bestemme over andre, men I forbeholder jer hele tiden retten til at melde jer ud, hvis noget strider mod jeres egen overbevisning – eller lyst.

Men frihedens mange valg er også et problem for jer, og her vil jeg gerne låne et citat fra en af de danske stile, som I netop har skrevet til skr. eksamen i maj måned:

"Jeg oplever tit det overvældende ved al den frihed.... Det, at være færdig med gymnasiet, er både en lettelse og virkelig skræmmende. Der er ikke en "klassisk model" for, hvad man skal efter gymnasiet, da man pludselig har fuldstændig frihed til at gøre, som man føler, fantaserer om eller finder nødvendigt... Mulighederne er mange i det moderne samfund. Men kan de virkelig blive så mange, at de i sidste ende bliver begrænsninger? For nogle kan det blive uoverskueligt at have friheden til at vælge, hvad de vil med deres liv. Især når valget helst skal være rigtigt, fordi man kun er en selv om beslutningen. Men når det bliver så uoverskueligt, at det lammer os og skræmmer os, er der tale om negative konsekvenser af det moderne samfund. Vi vælter os i fællesskaber, identiteter og roller... En ung i dag er omstillingsdygtig, fleksibel, ... og indgår i mange fællesskaber og relationer. Men det er også en ung, der frygter at vælge

forkert, frygter at være alene og med et behov for at se sig selv gennem andre. Derfor bliver det centralt at fremstille sig selv som ufejlbarlig og spændende.”

Nogle har kaldt jer Mewe-generationen: blandingen af selvcentrerethed og søgen efter trykthed i små, tætte fællesskaber, som I bruger til at optimere jeres muligheder.

Sidste år, da jeg holdt dimissionstale, var fænomenet Face-book helt nyt for mig – jeg havde lige oprettet mig som bruger og manglede venner. I år kan jeg se, at det er præcis jeres medium – på den ene side selvudstilling – på den anden side permanent vedligeholdelse af de fællesskaber, I indgår i.

Jeres næsten medfødte brug af medierne giver ofte anledning til kritik af jeres generation i den offentlige debat. Morten Albæks angreb på jer som en flok overfladiske smalltalkere i årets stilesæt er blot ét eksempel.

Et andet eksempel er den amerikanske universitetsprofessor, Mark Bauerlein, der sidste år udgav en bog med den provokerende titel: "The Dumbest Generation" med undertitlen: Don't Trust Anyone Under 30. Ifølge Mark Bauerlein fører den digitale tidsalder til fordummelse af ungdommen. De blogger, ser videoer, hører musik, opretter personlig profiler på My Space og Facebook . De mutitasker sender sms'er i timerne, men al den kommunikation til trods skriver de dårligere, læser mindre og har ringere indsigt i fagene end tidligere.

Den slags udsagn og undersøgelser er baseret på, at man måler jeres generation med den forrige generations målestok. Det kan være rigtigt eller forkert, men det er helt uden betydning. Det er ungdommen, der kommer til at definere, hvordan livet leves, hvordan man lærer og hvordan man kommunikerer fremover – det er helt utænkeligt, at unge mennesker skulle ændre deres adfærdsformer, droppe Facebook, højne deres paratviden, blot fordi nogle skriver bøger og artikler om ungdommens forfald.

Og sagen er, at I udvikler viden og kompetencer, som passer til den tid og de omstændigheder, I lever under, og som sætter jer i stand til at navigere og netværke. Én ting ved jeg fra læsning af en del af jeres stile, fra nogle af jeres synopser og fra jeres undervisningsbeskrivelser: Dumme er I bestemt ikke! Bare anderledes!

I, der er født omkring murens fald, har nok oplevet et samfund i uafbrudt vækst. Men nu i jeres seneste leveår blander der sig alligevel flere disharmonier i den glade melodi: terrorisme, religiøse konflikter, krig i Irak og Afganistan, klimaproblemer, nye atommagter, senest undertrykkelsen af en demokratibevægelse i Iran og en omfattende økonomiske verdenskrise, der stikker sit fjæs frem.

I får som generation jeres kampe, der skal kæmpes. Og disse kampe bliver globale. Det nytter ikke at blive så bange for forandring og den store verden, at man trækker sig sammen om sig selv – begynder at bygge nye mure om nationen. Vi ser tendenserne i nynationalistiske bevægelser – senest i forbindelse med EU-valget. I Europa en større skepsis over for internationale samarbejder – og herhjemme en trækken sig tilbage i en selvfed danskhed – hvad enten man taler højtideligt om "danske værdier" eller kræver "at få Danmark tilbage" – et slogan hvis mest bemærkelsesværdige ord er "tilbage".

Nej, tilbage er selvsagt ingen vej frem. Det er ikke muligt at dreje historiens hjul baglæns. De kommende problemer klares ikke ved at vende ryggen til og mure os inde, men ved at med se dem åbent i øjnene – vurdere deres størrelse og alvor og erkende, at de er for store til at klare alene (som individ eller nation) – men ikke større, end at de kan magtes i fællesskab.

Og hermed er jeg tilbage til muren og Berlin. Denne gang ikke til Willy Brandt, men til en situation ved begyndelsen af jeres sidste gymnasieår.

Den 24 juli 2008 står en ung amerikansk præsidentkandidat i et genforenet Berlin med ryggen mod Siegestsäule og fronten mod Brandenburger Tor og holder tale til en forsamling på mere end hundrede tusinde.

Talen – som givetvis vil høre til blandt Obamas kendteste har mottoet: "A world that stands as one"

Obama tager - som dengang Wily Brandt - afsæt i historien om Berlinmuren opkomst og fald og bruger det som anledning til at pointere, at vi er globale borgere, og at dette binder os sammen. Vi er igen - mener Obama - i en historiske situation med mulighed for forandring

"...den største fare af alle er at tillade at nye mure skiller os fra hinanden. Murene mellem gamle allierede på begge sider af Atlanten kan ikke blive stående. Murene mellem lande med det meste og lande med det mindste kan ikke blive stående. Murene mellem racer og stammer, indfødte og immigranter, kristne og muslimer og jøder kan ikke blive stående. Nu er det disse mure, som skal rives ned Det er ikke noget let job. Det kræver konstant arbejde" og det kræver at vi "vil lytte til hinanden, lære af hinanden og mest af alt stole på hinanden."

Han slutter med ordene om, at en ny generation nu må sætte deres mærke på kloden.

Og det er altså jer!

Kan I klare at udforme en verden, som ikke er baseret på vedvarende vækst og hæmningsløs brug af naturens ressourcer, og som ikke belaster klimaet yderligere?

Kan I klare den udfordring at skulle samarbejde med de milliarder af unge fra resten af kloden, som også gerne vil frem i lyset og have et godt liv?

Kan I klare en forandring til en ny verdensorden uden at bygge økonomiske, politiske og kulturelle mure op – men tværtimod ved at rive de eksisterende ned?

Og med tanke på Obama er det mit håb, at jeres svar vil være: Yes we can!

Nå – nu må I også se at komme videre. I har som jeg sagde i starten nået en milepæl. Vejen forude er spændende og dragende – men den ser samtidig også mere kompliceret og indviklet ud.

Se nu bare at komme derudaf. Vi der bliver tilbage på Staten er kede af at vinke farvel til jer, men I skal vide, at vi er samtidig stolte af jer. Vi ønsker jer lykke på rejsen! - Og husk: En sti uden forhindringer fører som regel ingen steder hen!

Og med de ord dimitterer jeg studenterårgang 2009 fra Århus Statsgymnasium.